

NESTALA BAROKNA CRKVA SV. VIDA U VIDOVCU

Uz malobrojne objavljene podatke o porušenoj baroknoj crkvi sv. Vida u Vidovcu kod Varaždina, ovaj rad sadrži povijesnoumjetničku analizu i interpretaciju podataka iz neproučenih kanonskih vizitacija 17. stoljeća. Pokušajem rekonstrukcije građevinskog razvoja i opremanja crkve umjetničkim i liturgijskim inventarom upotpunjuje se poznavanje jednog segmenta životnog vijeka tog nestalog sakralnog spomenika u kontekstu lokalne kulturne baštine.

Općina Vidovec u Varaždinskoj županiji smjestila se jugozapadno od grada Varaždina i obuhvaća 11 naselja, od kojih su za istraživanje srednjovjekovne sakralne baštine od izuzetne važnosti naselja Vidovec, Zamlača, Tužno i Nedeljanec. Naselje Vidovec, ujedno i središte općine, udaljeno je otprilike 7 km od grada i proteže se uz jednu od glavnih županijskih cesta. Upravo uz tu cestu u samom središtu naselja stoji župna crkva Sv. Vida sagrađena u prvoj polovici 19. stoljeća.¹ No, izvori iz 17. stoljeća svjedoče da je na njenom mjestu nekada postojala starija, barokna crkva. Najraniji izvor o postojanju crkve na području današnje općine Vidovec popis je goričkog arhiđakona Ivana iz 1334. godine u kojem se spominje župna crkva sv. Ulrika u Zamlači.² Na idućem popisu iz 1501. nalazimo za istu crkvu drugi titular; navedena je kao crkva sv. Vida u Zamlači, a bilježi se

¹ Godina izgradnje 1829. zapisana je na svodu današnje župne crkve (AED 1829.).

² J. Buturac, "Popis župa Zagrebačke biskupije od god. 1334.", u: *Kulturno-povijesni zbornik zagrebačke nadbiskupije*, Izdanje hrvatskog izdavačkog bibliografskog zavoda, Zagreb, 1944., str. 451.; podatak citira i K. Skočibušić, u: Općina Vidovec, Štampa Strbad, Vidovec, 1999., str. 47.

i njezin župnik Blaž.³ Već 1574., na drugoj Draškovićevoj sinodi,⁴ nazočan je Grgur, župnik župne crkve Sv. Vida u Vidovcu.⁵ Josip Buturac utvrdio je da Zamlača spomenuta 1501. godine odgovara današnjoj župi Vidovec, čije ime je spomenuto već na navedenoj sinodi. Dakle, na području oko župne crkve tijekom 15. stoljeća nastalo je novo naselje koje će dobiti ime po patronu župne crkve, sv. Ulrik u nekom periodu između 1334. i 1501. godine prestaje biti titularom crkve, a niti toponim Zamlača više se ne spominje s njom u vezi. Naziv Zamlača koji je ranije nedvojbeno označavao znatno veći prostor sačuvan je i danas: u općini Vidovec uz istoimeno naselje postoji i naselje Zamlača.

Slika 1. Vidovec i Zamlača na zemljovidu Stjepana Glavača iz 1673. godine (prema: pretisak iz 1986. godine, povodom 350. obljetnice gimnazije u Varaždinu, priredio M. Malez)

³ J. Buturac, "Popis župa zagrebačke biskupije 1334. i 1501. godine", *Starine*, JAZU, knj. 59, Zagreb, 1984., str. 105.

⁴ Nadbiskupijska sinoda održana u vrijeme biskupa Jurja Draškovića (1563.-1578.). Prvu sinodu sazvaio je 1570. g., drugu 1574. g., više vidjeti u: J. BARLE, "Naše diecezanske sinode", *Bogoslovna smotra*, Vol. 4., br. 2. i 3., Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 1913.

⁵ I. K. TKALČIĆ, "Prilog za povjest zagrebačkih sinoda u XV. i XVI. Vieku", *Starine*, JAZU, knj. XVI, Zagreb, 1884., str. 128. U ovom popisu prvi se puta navodi toponim Vidovec.

Slika 2. i 3. Današnja župna crkva Sv. Vida (fotografija: I. Potočnik)

Istražujući kanonske vizitacije varaždinskog arhiđakonata 17. stoljeća, o crkvi Sv. Vida pisala su dvojica autora. Metod Hrg transkribirao je najraniju sačuvanu poslijetridentisku vizitaciju iz 1638. godine te iznio osnovne povijesne podatke i zaključke o svim župnim crkvama,⁶ dok je Janko Barle u radu od nekoliko nastavaka pregledno, ali bez prijepisa, donio podatke iz vizitacije 1649. godine.⁷ Na zapise u vizitacijama iz 1646. i 1678. u istraživanju varaždinskog kraja kratko osvrnuo i Gjuro Szabo.⁸ Isti je autor u svojem djelu *Kroz Hrvatsko zagorje*, zaključio da je najvjerojatnije riječ gotičkoj građevini.⁹

⁶ M. HRG, "Varaždinski arhiđakonot 1638. godine", u: *Croatica Christiana Periodica*, br. 22, Zagreb, 1988. str. 151-196.

⁷ J. BARLE, "Kanonička vizita arcidjakonata varaždinskoga od godine 1649.", u: *Katolički list*, br. 31, 32, 33, 34, Zagreb, 1912.

⁸ Spomenici kotara Varaždin; rukopis se čuva u fundusu Kulturno-povijesnog odjela Gradskog muzeja Varaždin. Szabo podatke iz vizitacija 17. i 18. stoljeća donosi vrlo sažeto, te opisuju zatečeno stanje. Kako vizitacija iz 1646. godine danas nije sačuvana, nemoguće je ponovno pročitati zapis, no moguće je pretpostaviti da je crkva izgledala slično kao što je zapisano idućoj 1649. god. Provjerom podataka utvrđeno je da je Szabo zapravo citirao Barlea tj. 1649. godinu, pa je vjerojatno greškom u rukopisu zabilježio 1646. godinu. Isto tako, Szabo piše da je crkva u vremenu njegova obilaska posvećena Sv. Margareti, premda nikada nije bilo spomena njegovog kulta na tom području, kao što ne postoje podaci da je crkva ikada bila posvećena toj svetici.

⁹ Gj. SZABO, *Kroz Hrvatsko zagorje*, Izdanje knjižare Vasić, Zagreb, 1939., str. 160.

Podaci o župnoj crkvi Sv. Vida u radovima M. Hrga i J. Barlea izneseni su u kontekstu općenitih crkveno-povijesnih istraživanja tih autora, dok je Gj. Szabo opisao stanje koje je zatekao na terenu prilikom konzervatorskog obilaska. Budući da se župna spomenica počela pisati tek u 19. stoljeću, izgled starije, barokne crkve sv. Vida ostao je, međutim, nepoznat. Za rekonstrukciju izgleda i razvoja arhitekture te građevine te upoznavanje njezine kiparske i bogoslužne opreme bilo je nužno analizirati podatke iz spomenutih, ali i drugih kanonskih vizitacija 17. stoljeća.¹⁰

Prema najstarijoj vizitaciji, iz 1638. godine,¹¹ crkva je cijela bila zidana, sa sakristijom, zidanim zvonikom sa zvonom te novim trijemom. U unutrašnjosti je cijela presvođena, ima pod od opeke, četiri prozora u lađi i tri u svetištu. Kor je zidani te obojan bijelom bojom kao i svod. Oko crkve je groblje ograđeno zidom. Zidani kor crkve Sv. Vida jedina je takva konstrukcija zabilježena u crkvama na prostoru arhiđakonata, a ta je crkva bila jedna od samo tri župne crkve, uz Križovljan i Ivanec, koja je cijela presvođena, što je već primijetio M. Hrg.¹²

Godine 1649. vizitator Ivan Brašić navodi loše stanje svoda u lađi. Svod je bio čitav jedino pod korom i svetištem te je tamo plemstvo stajalo tijekom misa. U crkvi su tada tri nova, dobro ukrašena oltara, glavni posvećen sv. Vidu, lijevi bočni posvećen Bl. Djevici Mariji, te desni sv. Ulriku.¹³

Iduća sačuvana vizitacija tek je ona iz 1669. godine, no u tom periodu, sve do kraja 70-ih godina 17. stoljeća, nisu zabilježene veće promjene u interijeru i eksterijeru. Tek će zapisi od kraja 70-ih godina otkriti više o izgledu zdanja, njegovoj opremi i sredstvima uloženim u održavanje.

¹⁰ Zapisnici se čuvaju u Nadbiskupijskom arhivu u Zagrebu. Istraženi su slijedeći protokoli: 160/I, 161/II, 162/III, 163/IV, 164/V, 166/VII.

¹¹ (...) bene tamen sa(r)ta et tecta, portas seu ianuas habet 2 fortes unacum seratura, turrim etiam habet eminentem cum campana consecrata, pauimentum lateribus stratum (...) fornicem lapideum per totum, dealbatum, chorum lapideum simile dealbatum, fenestras uitreas 4 sine cratibus aut cancellis, in choro 3 paruas, in quarum unus est crates. Coemeterium bene septum. (...) porticus una ante fores ecclesiae noua (...) sacrarium item habetur lateribus stratum cum fornice dealbato ac ianua forti cum bona seratura et mensa lapidea, fenestra uitrea de foris retiata. (...) prijepis: M. HRG, "Varaždinski arhiđakonot 1638. godine", u: *Croatica Christiana Periodica*, br. 22, Zagreb, 1988. str. 179-180.

¹² M. HRG, n. dj., str. 190-191.

¹³ (...) quae bene tecta est, portas habet duas fortes, unam cum seratura, turrim sat magnam cum campana consecrata, pavimentum lateribus stratum, fornicem lapideum per totum, avulsam tamen circumquaque a parietibus ita ut manus circumquaque imponi posset, in medio etiam ruptus, ita ut cum magno timore audient sacra et conciones in sanctuario tamen integer manet, sicut et chorus qui sub turri est quo nobiles illius parochiae ad sacrum audiendum confugiunt (...) in haec ecclesia sunt altaria tria nova ornata bene (...) altare maius est Sancti Viti pertinentus cum suo antependio ex atalico violacei coloris etiam bene ornatum (...) aliud altare a sinistris est Beatae Virginis bene ornatum (...) tertium a dextris Sancti Udalrici similiter bene ornatum (...) (NAZ, 160/I, KV 1649. str. 60, 61).

Godine 1678. arhiđakon Ivan Znika izvršio je temeljnu vizitaciju varaždinskog arhiđakonata. U zapisniku je prilično podrobno opisao i crkvu sv. Vida. Zatekao ju je u prilično lošem stanju. Dio neoslikanog tabulata kod glavnih vratiju, kor i katedra bili su ruševni, dok je pod od vlage ispunjen vodom.¹⁴ U opisu oltara Znika je vrlo sažet, opisujući arhitekturu ne spominje nikakve promjene, no njegovo precizno bilježenje količine liturgijskog posuđa i crkvenog ruha svjedoči o zadovoljavajućem broju predmeta, odnosno o razmjerno dobroj opremljenosti s obzirom da je riječ o seoskoj župnoj crkvi. Tako je u svom popisu od značajnijih predmeta pobrojao jedan oštećeni kalež, dva srebrna križa, dvije patene, dvije srebrne pikside pozlaćene iznutra, sedam korporala, 13 purifikatorija, deset alba, osam misnica (sve sa štolom i manipulom), 15 pokrivala za kalež, 13 stolnjaka, 12 pokrivača za menzu, 15 prekrivača za oltare, tri mala drvena križa te jedan veći, dva mjedena svijećnjaka te dvije bakrene posude za svetu vodu. Navedene su i tri liturgijske knjige: dva Rimska misala i jedan misal za zadušnice.¹⁵

Godine 1683. vizitator Ivan Zubić zatekao je također oštećene dijelove crkve, iako je to zapisao samo u dvije kratke rečenice, dakle nedovoljno opsežno i jasno. Točnije, krov je s južne strane vrlo oštećen, dok je kameni pod nepravilan, sa mjestimičnim izbočinama i udubljenjima. Iz tog razloga, Zubić je sugerirao popravak.¹⁶

Detalnije je arhitekturu crkve opisao arhiđakon Šimun Juda Šidić 1688. godine. Primijetio je također oštećenja, i to na trijemu i koru te krovu tornja pa

¹⁴ *Ecclesia haec a fundamentis ex muro erecta satis spaciosa, parietes habet bonos, cuius sanctuarium sub fornice est, in corpore vero tabulatum ex asseribus non depictum, idque ad portam ruinosum, pavimentum lapidibus quadris per totum bene stratum. Chorum ad fores maiores simpliciter factum ex asseribus totum ruinosum (...) Cathedram simplicem ligneam ad parietem sinistri lateris etiam ruinosam (...) Tectum totius ecclesiae per omnia ruinosum et perfluens* (NAZ, 162/III, KV 1678., str. 88).

¹⁵ *Calicem ecclesia nullum habet bonum, sed unum fractum, sunt tamen in opere duo crucifixum argenteum album maiorem unum, minorem item unum pro colectore. Patenas duas argenteas inauratas, pala diversae 6, purificatoria 13, corporalia 7, velum pro calice album ex camuca 1, retiata sericea 4, ex filis 2, vela rubra ex taffuta 3, retiata 1, viride ex taffuta 1, retiata item duo, violaceum ex taffuta acu pictum 1, retiatum aliud. Ciborium per modum pixidis ex argento ab intro solum inauratum unum. Pixis pro venerabili ad infirmos deportando exiguae quantitatis, ab intra solum inaurata, cum suo exiguo corporali. Urceolorum ex argento album par 1, nigrum ex capiczolae. Casulam albam semilaneam cum simplicibus circumferentiis stola et manipulo habet 1, casulam rubram ex bisso cum stola et manipulo 1, rubram item ex camuca cum stolis et manipulis 2, casulam holosericeam pro albo et rubro colore deservientum cum stola et manipulo 1, viridem ex atalico cum cruce in medio similiter ex athlacz unam. Nigram ex bisso 1, ex camuca secundam cum stolis et manipulis, utramque attritam. Missalia Romana 2, Requiem item 1. Albas bonas et malas habet 10, humeralia 4, cingulos 3, mappas 12, mantilia 15, superpelliceum 1 marhannae 5, scrophiola acu picta aliqua sat elegantia 13, candelabra aerea 2, urceolorum ex vitro paria 2, tintinabula 3, thuribulum ex aerea 1, tapetes 2, crucifixus parvi lignei tres, maior 1. Lebetem pro aqua lustrali maiorem 1, minorem item 1, ferrum pro hostiis 1, vexillum ex camuca rubram magnum unum, antiqua alia 7.* (NAZ, 162/III, KV 1678., str. 88).

¹⁶ *Tectum a septemtrione bonum, a meridie ruinosum, indigens reparatione. Pavimentum lapideum, sed inaequale in partibus alicuius et eminentus et aliis demissus et depressus.* (NAZ, 163/IV, KV 1683., str. 10).

možemo pretpostaviti da u pet godina koliko je proteklo od Zubićeve vizitacije nije mnogo uloženo u njeno održavanje. Usprkos svemu, Šidićev je tekst najbolji opis arhitektonskog korpusa crkve u kanonskim vizitacijama 17. stoljeća. Tada je cijela zidana, nepravilno popločana kamenim blokovima sa izbočinama i udubljenjima, natkrivena krovom od hrastovine. Svetište je presvođeno, dok je ostatak unutrašnjosti pod lijepo oslikanim tabulatom. Drveni kor star je i oronuo. Propovjedaonica je također drvena, bijelo obojana, postavljena uz sjeverni zid. Sakristija se nalazi sa sjeverne strane, u nju se ulazi iz svetišta, zidana je i presvođena te natkrivena jednako kao i crkva. Crkva ima visok, prostran zidani zvonik, sa dva blagoslovljena zvona, čiji krov u potpunosti prokišnjava. Ispred nje ga stoji dotrajaio trijem, dok se drugi manji trijem u dobrom stanju nalazi ispred južnih sporednih vratiju. Oko crkve je groblje ograđeno zidom. U to vrijeme nije bila posvećena.¹⁷

Premda vizitatori tijekom gotovo cijelog 17. stoljeća spominju samo da je u crkvi tri oltara, tek se iz temeljne vizitacije 1695. Tome Kovačevića dobiva cjeloviti uvid u broj, stanje, titulare pa čak i umjetnički ures svakog pojedinačnog oltara te njihovih kipova. Te godine crkva je imala tri oltara. Gotovo nemoguće je na temelju njegovih zapisanih zapažanja pouzdano rekonstruirati njihov izgled, no s obzirom na ondašnju ustaljenu integraciju srednjoeuropskih baroknih utjecaja sa srednjovjekovnom umjetničko-rezbarskom lokalnom tradicijom, vrlo vjerojatno je riječ o jednostavnim višedijelnim oltarima na kojima su skulpture razmještene u dva horizontalna niza, zaključno sa središnjom svetačkom figurom na vrhu. Po sredini svakog niza može i ne mora stajati slika određenog sveca, a upravo takav primjer nalazimo kod oltara crkve Sv. Vida. Najveći oltar u svetištu, neposvećen, u središtu je imao sliku sv. Vida, a sa strana kipove četvorice evanđelista, dok se u gornjem registru nalazila slika Bogorodice s djetetom te kipovi Sv. Stjepana i Sv. Lovre. Na vrhu je Krist u bijeloj odjeći sa crvenim križem. Svi kipovi odijeljeni su stupovima, ukrašenim obojanim i pozlaćenim rezbarijama. Ispred oltara na

¹⁷ *Eodem anno quo supra 1688 die vero 19 novembris, visitavi ecclesiam parochialem S. Viti Martyris in Vidovcz, comitatu varasdiensi, de jure patronatus familiae Pattasichianae, quam reperi totam a fundamentis muratam, lapidibus misere stratam, siquidem lapides manerent inaequales, alii altiores alii plane depressi, sub tecto ex asseribus quercineis commodo. Sanctuarium ecclesiae habetur sub fornice reliquum vero corpus sub tabulato arcularii operis bene depicto, chorus habetur ligneus arcularii operis antiquus totus lacer. Cathedra habetur in copore ecclesiae septemtrionem versus ad murum applicata lignea arcularii operis alba tapete uno bono cooperta. Sacristia habetur septemtrionem versus ex sanctuario ecclesiae ad cornu evangelii murata et sub fornice, ac tecto ex asseribus quercineis valde humida. Turris habetur murata ampla et bene alta sub tecto ex asseribus quercineis totum perpluens, in eadem turri habentur campanae 2 benedictae. Ante eandem turrim habetur porticus ruinosa, cuius tectum iam decidie, item a meridie ad parvam portam ecclesiae habetur alia porticus super columnis muratis sub tecto ex asseribus quercineis. Coemeterium habetur circa ecclesiam ubi et sepultura muro cinctum. Haec ecclesia videtur esset non consecrata ex quo nullum signum prouti nec traditiones haberentur. (NAZ, 164/V, KV 1688., str. 174).*

menzi nalazi se drveno pozlačeno svetohranište, drveni križ, četiri posrebrena svijećnjaka, prekrivač za menzu, oslikani svileni antependij te kanonska tablica. Identičan opis vizitator nastavlja i za ostale oltare. S lijeve strane gledano prema svetištu nalazi se neposvećen oltar Uznesenja Bogorodice, u novije vrijeme ukrašen rezbarenim ornamentima, još uvijek bez pozlate. Po sredini je smještena slika s prikazom Uznesenja sa jednim kipom izvana, dok joj je slijeva kip Sv. Antuna Padovanskog. U redu iznad stoje skulpture Bogorodice i Sv. Mihaela Arhanđela, između kojih nema slike već je praznina, vjerojatno za nju namjenjena. Na vrhu stoje kipovi Sv. Josipa, Krista i Sv. Ane, također još nepozlačeni. Ovaj oltar ima jedan drveni križ, dva mjedena svijećnjaka, prekrivač i jedan stari antependij. Drugi bočni oltar s lijeve strane također još uvijek nije posvećen, nema titulara i nema pozlate. Po sredini nema ni slike, već je naznačeno samo mjesto za nju. S lijeve strane slici postavljen je kip Sv. Franje Serafskog, te u redu iznad u sredini slika Sv. Trojstva. Njoj je s lijeve strane kip anđela, dok su pri vrhu Sv. Rok i Sv. Marta. Bočne oltare povezuje ispred svetišta poput mosta kontinuirani drveni ukras na kojem se nalazi skulpturalna scena Raspeća, te u podnožju križa neobojana i nepozlačena skulptura Sv. Marije Magdalene.¹⁸

Već 1696. isti vizitator navodi da crkva nije posvećena, no velikim je dijelom popravljena. Oltari, krov, zvonik i zvona jednaki su onima što ih je zatekao 1695.

¹⁸ *Altaria in haec ecclesia sunt 3, maius in sanctuario muratum, non consecratum, quod ornatur alio ligneo altari, in cuius inferiori parte in medio est imago S. Viti Martyris in tela depicta, in partibus vero ibidem statuae quatuor Evangelistarum sculptae et deauratae. In superiori parte altaris in medio est imago B. Mariae Virginis cum expanso palio super animas in tela depicta. In partibus sunt 2 statuae S. Regis Stephani et S. Laurentii sculptae et deauratae, in summitate statua Salvatoris cum cruce rubra, et colore albo picto, caeterum suis columnis, et tabulis, ac cifris arculario et sculporio opere factis adornatur, quae sunt inauratae et decoloratae, in eadem ara habetur tabernaculum arcularii operis inauratum, Crucifixus unus ligneus manet in altare, candelabra 4, nova inargentata, mappae requisitae mundaes, antependium ex tela rosis sericeis acu pictum, rubro album tabula O sacrum. Est in eadem ecclesia aliud altare ad cornu evangelii muratum non consecratum tituli S. Mariae Virginis in coelos assumptae, quod orantur alio altari ligneo arcularii et sculporii operis novo, nondum deaurato, in cuius inferiori parte in medio est imago in tela depicta eiusdem Virginis Assumptae, ex partibus columnae et statua una, a sinistri S. Antonii Paduani, in superiori parte habetur statua B. Mariae Annunciatae sculpta, item S. Michaelis Archangeli, alia ex partibus in medio tabula alba vacua imagine. Ad latera epistolae in summitate sunt statuae Sancti Iosephi et S. Annae, et in medio illarum statua Christi parvuli, ex partibus vero columnae tabulae et cifrae sculptae nondum deauratae. In hac ara est Crucifixus ligneus, candelabra aenea 2, mappae requisitae et antependium antiquum. Tertium altare iacet ad cornu epistolae muratum nondum consecratum, quod ornatur alio altari ligneo novo nondum deauratum nec scitur cuius tituli erit. In cuius primae partis medietate nulla est imago, verum locus pro eadem. In partibus ad cornu evangelii est statua sculpta S. Francisci Seraphici, duae deinde columnae ex partibus, in superiori parte arae media est imago Sanctissimae Trinitatis in tela picta, ad cornu evangelii statua sculpta angeli custodis, in summitate statuae S. Rochi confessoris et S. Marthae. In medio inter haec altaria duae in columna transversali est cifra sculpta, quae coniungit dictas aras ante sanctuarium, facitque ex duobus unam. Ibidem habetur crucifixus magnus, ex cuius partibus sunt statuae B. Virginis Mariae et S. Ioannis Evangelistae, ac sub pedibus statua S. Mariae Magdalenaes, nondum deaurata, nec depicta. (NAZ, 166/VII, KV 1695., str. 67).*

godine.¹⁹ Iz opisa nije do kraja jasno kakvo je tadašnje stanje oltara i zvonika, no vidljivo je da su tijekom prethodne godine u popravak crkve bila uložena stano-
vita sredstva.

Kako je prvi spomen nestale župne crkve Sv. Vida još u 14. st., riječ je najvjerojatnije o sakralnoj građevini iz vremena gotike, jednobrodnoj sa užim i nižim svetištem, te tornjem uz pročelje. Sustavnije podatke o crkvi naći ćemo tek u kanonskim vizitacijama, provedenim prema odredbama Tridentskog sabora poslije 1563. godine, s ciljem nadzora nad provedbom duhovne i liturgijske obnove u svim segmentima djelatnosti crkvenih župa. Kako doznajemo iz sačuvanih vizitacija, od 1638. godine nadalje, u 17. stoljeću na području Varaždinskog arhiđakonnata nalazilo se 12 župnih crkava sa tridesetak područnih kapela. Te su građevine, pa tako i župna crkva u Vidovcu, u tom vremenu obnavljane u duhu baroka.

Iz zapisa je razvidno da je crkva tijekom 17. stoljeća sačuvala svoj izvorni oblik, premda je nemoguće utvrditi u kojoj mjeri je promjenila visinu lađe. Nekadašnja gotička crkva već u prvoj sačuvanoj poslijetridentskoj vizitaciji opisana je kao cijela presvođena, pa čak i sa zidanim korom. Te činjenice zanimljive su zato što se iz prvih sačuvanih opisa može zaključiti da je unutrašnjost crkve u prvim desetljećima 17. stoljeća bila dosljedno obnovljena u baroknom stilu, zacijelo zahvaljujući tadašnjim razmjerno povoljnim financijskim prilikama. S druge strane, 1688. godine crkva više nije presvođena u cijelosti; svod ima samo u svetištu, nad lađom je tabulat, a i kor je drven. Kako je godine 1649. napomenuto da je svod vrlo trošan, vjerojatno prilike nisu dozvoljavale da se svod obnovi već je narednih godina skinut i zamijenjen novim oslikanim tabulatom. Sličnu je promjenu doživio i kor, jedino je pod od opeke zamijenjen kamenim. No, već zapisi druge polovice stoljeća svjedoče o stalnoj potrebi za popravcima crkve, naročito podnog popločenja. U tom vremenu crkva je dobila nove oltare koji otprilike 20-tak godina ostaju nedovršeni. Tome su dokaz navodi da mnogi kipovi još nisu obojani, nemaju ni pozlate, a bočni oltari nisu posvećeni. Možemo, dakle, zaključiti da je u tom periodu crkva dobila nove oltare i skulpturu te da su radovi na njima kontinuirano nastavljeni tijekom 2. polovice 17. stoljeća. Solidno je tada bila opremljena bogoslužnim posuđem i ruhom, čak i bolje od očekivanog, budući da su oltari i interijer istodobno iziskivali konstantna ulaganja. Ipak, crkva je najvjerojatnije sve liturgijske predmete i ruho koji se spominju u 2. polovici stoljeća sačuvala od ranijih dana, tj. od vremena prvog poslijetridentskog opremanja.

¹⁹ (...) *quae post ultimam visitationem maiori ex parte reperta est, quercineis asseribus tecta, quo ad structuram vero altaria, tectum, turrim, campanas in eodem statu cernitur, in quo anno praeterita in fundamentali visitatione relicta fuit. Haec ecclesia non est consecrata.* (NAZ, 166/VII, KV 1696., str. 216).

Iako se barokna župna crkva sv. Vida svojim umjetničkim značajkama po svemu sudeći nije isticala u odnosu na druge župne crkve tadašnjeg varaždinskog arhiđakonata, provedena istraživanja otkrivaju stanovite posebnosti tog porušenog sakralnog spomenika, kako u okvirima lokalne kulturne baštine, tako i šireg područja sjeverozapadne Hrvatske. Svakako će tek buduća povijesnoumjetnička analiza dokumenata 18. stoljeća produbiti spoznaje o posljednjem razdoblju njenog postojanja.

SAŽETAK

NESTALA BAROKNA CRKVA SV. VIDA U VIDOVCU

Današnja župna crkva Sv. Vida sagrađena je početkom 19. stoljeća, no na njenom mjestu nekada je stajala srednjovjekovna župna crkva. Crkva se nalazi u naselju Vidovec udaljenom oko 7 km od grada Varaždina, i jedna je od 12 župnih crkava varaždinskog arhiđakonata u 17. stoljeću. Njen najraniji spomen u popisu je župa 1334. godine. Kako se župna spomenica počinje pisati tek od 19. stoljeća, najbolji pisani izvor za istraživanje njezinog starijeg oblika i stanja jesu kanonske vizitacije. Tijekom druge polovice 17. stoljeća četiri arhiđakona izvršila su temeljne vizitacije, u kojima dakako ima više riječi i o arhitektonskom obliku, oltarima te crkvenom posuđu i ruhu crkve Sv. Vida. Iako pisani sažetim rječnikom ondašnjeg vremena ovi izvori predstavljaju podatke koji su od izuzetne važnosti za danas nepostojeće građevine. Podatke iz vizitacija o crkvi svojevremeno su uklopili u opća istraživanja Gjuro Szabo, Janko Barle i Metod Hrg.

U radu su predstavljena istraživanja i analiza podataka o crkvi u kanonskim vizitacijama 17. stoljeća, koja su utvrdila djelomičan izgled arhitektonskog korpusa, broj oltara te njihovu skulpturalnu opremljenost, i količinu liturgijskog posuđa i crkvenog ruha.

Ključne riječi: Vidovec; Zmlača; kanonske vizitacije; varaždinski arhiđakonat.

ZUSAMMENFASSUNG

VERSCHWUNDENE BAROKKIRCHE ST. VEIT IN VIDOVEC

Die heutige Pfarrkirche von St. Veit wurde Anfang des 19. Jahrhunderts errichtet, wo sich einst eine Pfarrkirche aus dem Mittelalter befand. Die Kirche befindet sich in dem von Varaždin fünf Kilometer entfernten Ort Vidovec und ist eine der zwölf Pfarrkirchen des Varaždiner Archidiakonats im 17. Jahrhundert. Erstmals wird die Kirche in den Gemeindelisten des Jahres 1334 erwähnt. Da es in der Pfarrchronik erst seit dem 19. Jahrhundert Aufzeichnungen gibt, sind die kanonischen Visitationen die besten schriftlichen Quellen für die Forschung ihrer älteren Form und ihres Zustands. Während der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts haben vier Archidiakonen grundlegende Visitationen ausgeführt, in denen gewiss auch von der architektonischen Form, von Altären, sowie von dem Gewand und von liturgischen Gefäßen der Kirche St. Vid die Rede ist.

Obwohl in damaliger Zeit geschrieben, präsentieren diese Quellen Aufzeichnungen, die von großer Bedeutung für heute nicht bestehende Bauten sind. Gjuro Szabo, Janko Barle und Metod Hrg haben zu ihrer Zeit im Rahmen von allgemeinen Untersuchungen, archivalische Unterlage aus den Visitationen über diese Kirche umfasst.

Die Arbeit präsentiert Untersuchungen und eine Datenanalyse über die Kirche in den kanonischen Visitationen des 17. Jahrhunderts, die einen teilweisen architektonischen Korpusaussehen, die Zahl der Altäre, sowie ihre skulpturale Einrichtung, die Menge der liturgischen Gefäße und des Gewands darlegen.

Schlüsselwörter: Vidovec; Zamlača; kanonische Visitationen; Varaždiner Archidiakonats.